

Notitie voor de commissie Zorg, Cultuur en Welzijn inzake totaalplan project Leefbaarheid kleine kernen

Op 16 december 2004 stemden provinciale staten in met het Uitvoeringsplan Leefbaarheid kleine kernen. Als eerste onderdeel van dit plan is een pilot project in de Lopikerwaard opgezet, waarmee ervaring is opgedaan met dit beleidsterrein en met een manier van werken waarin de provincie als ontwikkelingspartner van de gemeente optreedt. In september 2005 gingen de statencommissies ZCW en REG op basis van een voortgangsrapportage akkoord met het opzetten van leefbaarheidsprojecten elders in de provincie, waarbij bepaald werd dat 31/12 2005 als dead line zou gelden voor het indienen van projecten.

Hieronder volgt een korte beschrijving van de activiteiten tussen september 2005 en januari 2006 met kanttekeningen daarbij zowel ten aanzien van de inhoud van projecten als ten aanzien van de gevoerde of te voeren processen;

Daarnaast treft u aan in projectformat de korte beschrijving van alle projecten die we ons voornemen te gaan uitvoeren inclusief een begroting voor alle projecten. Tevens is bijgevoegd de rapportages over de voortgang van de Pilot Lopikerwaard (kernen Cabauw en Benschop).

Wij vragen de staten om in te stemmen met het totaalplan voor deze projecten en de daaraan gekoppelde begroting en Gedeputeerde Staten te mandateren voor de verdere uitvoering van de projecten onder de toezegging van het aanbieden jaarlijkse voortgangsrapportages.

Projectenvoorbereidingen in de periode september 2005 – januari 2006; activiteiten en kanttekeningen

Direct na het “groene licht” van de staten is contact gelegd met alle (19) gemeenten waar zich kleine kernen bevinden en hebben gesprekken plaatsgevonden, vaak met de gemeentesecretaris en één of meerdere beleidsmedewerkers vanwege de breedte van het onderwerp “leefbaarheid”. Tegelijkertijd werden vanuit Schakels (nu Alleato) actief dorpsraden en andere lokale vertegenwoordigers actief benaderd. Dit heeft vrijwel overal tot interessante verkenningen en bruikbare projectideeën geleid.

Slechts in Bunschoten en Loenen bleek het in het geheel niet mogelijk om tot haalbare projectvoorstellen te komen. Bij de gemeente Amerongen (na 31/12 2005 gemeente Heuvelrug) en bij de gemeente Montfoort bleek het niet mogelijk binnen de gestelde termijn projecten gezamenlijk te benoemen maar daar staat men op zich niet afwijzend tegenover het opzetten van gezamenlijke projecten.

Naast gesprekken met gemeenten is ook overleg gevoerd met de directie van Postkantoren BV over uitbreiding TPG servicepunten, met zorginstellingen over het concept zorgsuper (als dagbesteding mensen met een beperking in een buurtsuper laten werken) en met de directie bouwzaken van het aartsbisdom over functieverbreiding of functiewijziging van kerkgebouwen.

Een en ander heeft ertoe geleid dat er tamelijk (circa 50 % realisatiekans) tot bijzonder (circa 80 % realisatiekans) kansrijke potentiële projecten zijn in 16 van de 19 gemeenten met kleine kernen (85%). Gerekend naar het aantal kleine kernen gaat het om 23 projecten in 38 kleine kernen (ruim 60 %). De projecten vertonen een grote variëteit; maar altijd gaat het om meerdere functies, soms gaat het om een gebouw en soms om de openbare ruimte, vaak gaat het om combinaties met woningbouw (streekplanruimte), soms zijn de plannen nog heel

rudimentair (vooral leefbaarheidsonderzoek) en soms al expliciet onderdeel van een gemeentelijk beleid (voornemen tot bouw van een multifunctionele voorziening). De variëteit die we zien is deels ook een gevolg van het feit dat we gekozen hebben als ontwikkelingspartner op te treden met een grote mate van vrijheid en niet als subsidiegever met een strakke verordening.

De vrijheid biedt onmiskenbaar voordelen maar roept nieuwe vragen op en vergt nieuwe vaardigheden. Het eerste wat (sommige) lokale bestuurders en ambtenaren doen is casuïstisch verkennen wat er (nog net) wel kan en wat niet. En waar de oorspronkelijke set voorwaarden dan niet altijd volledig eenduidig was moest nadere aanscherping plaatsvinden.

Enkele elementen leggen we apart aan u voor :

I Mate van uitwerking verschilt aanzienlijk.

a) Sommige projecten worden al heel concreet door een gemeente aangepakt en is er geld voor gereserveerd. Een voorbeeld is het coöperatieterrein in Achterveld (gemeente Leusden) of een dorps huis in Schalkwijk. De gemeente zoekt naar medefinanciers om extra kwaliteiten aan een plan te kunnen hechten of het überhaupt door te laten gaan.

b) Andere projecten, zoals ook de pilot Lopikerwaard, starten echt vanuit de basis met een bottom-up proces. Het begint daarbij met een lokale (in de kleine kern) verkenning van problemen en een gezamenlijk zoeken naar mogelijke oplossingen voordat een en ander gepresenteerd wordt aan de gemeente met een voorstel/vraag voor co-financiering.

Het aantrekkelijke van projecten ad a). is dat realisatie vrijwel zeker is, in principe binnen de projectperiode. De opgave c.q. het probleem voor de provincie is om als (zelf) beoogd partner te zorgen voor een betrokkenheid van de lokale bevolking die duidelijk verder gaat dan inspraak. Maar daarmee is het nog geen bottom-up proces, zoals idealiter wordt nagestreefd.

Het aantrekkelijke van projecten ad b) is dat ze maximaal aansluiten bij onze wens om via lokale bottom up processen te komen tot gedeelde problemen en gedragen oplossingen. Risico's zijn er wel : zo kan er heel veel "bottom" plaatsvinden voordat er iets van "up" te merken valt. En bovendien hebben projecten die voortkomen uit een dergelijk proces meestal een financierings-probleem en een tijdsprobleem (duurt lang).

Omdat vanuit beide soorten projecten een positieve bijdrage geleverd kan worden aan de leefbaarheid in een kleine kern zijn voorbeelden van beide soorten projecten in het totaalplan opgenomen. Toets is steeds of de bijdrage van de provincie een meetbare toegevoegde waarde aan een project kan leveren.

II Breedte van de projecten verschilt en ook de financiële bijdrage.

Inzet van de provincie is dat het in ons project niet moet gaan om eendimensionale zaken als "losse stoeptegels", "hondenpoep", "verkeersdrempels" of ontbrekende "trapveldjes". Welswaar zijn dat zaken c.q. ergernissen die behoorlijk kunnen bijdragen aan (tekort aan) leefbaarheid, maar vanuit de provinciale optiek zeggen we: dit zijn typisch 100 % gemeentelijke zaken. Onze aandacht gaat enkel uit naar zaken waar meer dimensies aan zitten; de voorbeelden zijn bekend. Bv in één multifunctionele voorziening zoals in Benschop: een dorps huis met extra sociaal-culturele functies of in één project met meerdere gekoppelde elementen (woningbouw, jeugdvoorzieningen en een brede school) zoals in Cabauw.

Door combinatie van voorzieningen ontstaan betere exploitatiekansen. Wij dragen enkel bij in de investering. Maar toch zijn er grote verschillen in de breedte van een project: In de Hoef gaat het om een bescheiden voorstel om een extra lokaal te bouwen bij een school zodat naschoolse opvang kan plaatsvinden en andere sociaal culturele activiteiten waarvoor elders in De Hoef geen plaats is. De bescheidenheid is passend bij de bevolkingsomvang van de Hoef (Ronde Venen) met circa 850 inwoners en betekent bijvoorbeeld dat een dreigende schoolsluiting kan worden voorkomen. Geschatte kosten € 150.000 ; bijdrage van de provincie € 75.000.

In Zegveld gaat het om een breed project met een groot aantal betrokken voorzieningen en wenselijke starterswoningen en ouderenwoningen. Op voorhand kan gesteld dat de kosten voor de publieke functies aanzienlijk zullen zijn; de provinciale reservering wordt op het maximum van € 130.000 gesteld.

Ter toelichting daarop: Bij het maximum hebben we de pilot in de Lopikerwaard als referentie gebruikt. Door de grote deelname aan het project dienen echter de maximale bedragen € 10.000 lager gesteld te worden. De maximale bijdrage komt daarmee op 130.000 euro per kern, waarvan maximaal 115.000 euro als investeringsbijdrage. Het verschil van 15.000 is in principe het maximum voor proceskosten zoals die optreden bij leefbaarheid- en haalbaarheidsonderzoek en dergelijke . Indien de onderzoeken duurder uitvallen gaat dat ten koste van de ruimte voor investeringsbijdragen. In de gemeente Lopik doen 2 van de 5 kernen mee aan het project en is de totale bijdrage maximaal € 280.000.

Realisatiekansen en bestedingsniveau.

Dit punt gaat vooral over de onzekerheden ten aanzien van realisatie. Hoe waarschijnlijk moet iets zijn om door ons “geadopteerd” te kunnen worden en wat betekent dat voor de inschatting van uitgaven.

Ten aanzien van projecten die al door de gemeente worden getrokken en die met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden uitgevoerd bestaan weinig problemen. De realisatiekans wordt ingeschat op 80 %. Maar projecten die starten met bottom-up verkenningen van problemen, leidend tot verkenningen naar gedragen oplossingen en naar de financiële haalbaarheid daarvan, kennen een grotere onzekerheid. Daar is op z'n best een realisatiekans van 50 %. Uitgangspunt is wel steeds geweest, dat de realisatiekans niet te ver onder die 50 % moet zitten; daarom ook is steeds gestreefd naar een duidelijke commitment vooraf van de betrokken gemeente.

Maar wat betekent dat voor het bestedingsniveau waar we op inzetten. Ook waarschijnlijke projecten kunnen immers voortijdig in schoonheid sterven. En als de totaalbegroting op basis van een mix van waarschijnlijkheden en mogelijkheden wordt opgesteld is het een statistische zekerheid dat we geld overhouden. We hebben er in dit project daarom voor gekozen om nog enkele projecten in reserve te houden met voorals nog een PM begroting. Kenmerk van deze projecten is dat ze nog niet uitgewerkt zijn en/of te laat ingediend zijn. Het gaat om mogelijke projecten in de gemeente Utrechtse Heuvelrug (Maarsbergen en Overberg), in Montfoort (Linschoten), Maarssen (Tienhoven) en Woerden (Kamerik). Een bijdrage wordt mogelijk indien er een passend plan wordt opgesteld en indien op een gegeven moment geld overschiet. We nemen ons voor aan de staten in begin 2007 een evaluatie voor te leggen met een aangepaste begroting. Dat is een goed moment om een besluit te nemen over uitvoering van projecten die thans op deze reservelijst staan.

Risico's

-Tijdsfactor; zoals aangegeven kan de combinatie met woningbouw en bestemmingsplanprocedures betekenen dat realisatie (lang) na afloop van de projectperiode geschiedt. Een langere reservering is daarom nodig. Er kan druk ontstaan om het project anders (minder aansluitend bij de lokale behoeften) uit te voeren. Van belang derhalve om meerjarig dergelijke projecten te monitoren en bv. expliciet mee te nemen in het kader van RO procedures.

-Procesdynamiek: het is belangrijk dat initiatieven gedragen worden door lokale partijen. Het risico is echter dat deze partijen op weinig besluitvaardig wijze eindeloos aan het overleggen slaan zonder dat dit tot concreet resultaat leidt. Oplossing ligt in alert zijn op deze bedreiging en zorgen voor een juiste mix van sturing en delegeren.

28 maart 2006

Gedeputeerde staten van Utrecht